

ישראל חלשה כלכלית ודמוקרטית תהפוך תוקפנית - פנימית וחיצונית

אם לא תחול תפנית משמעותית במהלכים המהירים שנעשים על ידי הממשלה, ההיחלשות של ישראל עלולה להפוך במהרה לבעיה אסטרטגית עבור ארה"ב והמערב כולו • פרופ' ערן ישיב, דעה

פרופ' ערן ישיב | N12 | פורסם 11/03/23 17:12



חיפוש

מיוחד

עוד

mako

תוכניות כלכלה

בועלם

פלילי

ביטחוני

פוליטי

כל החדשות

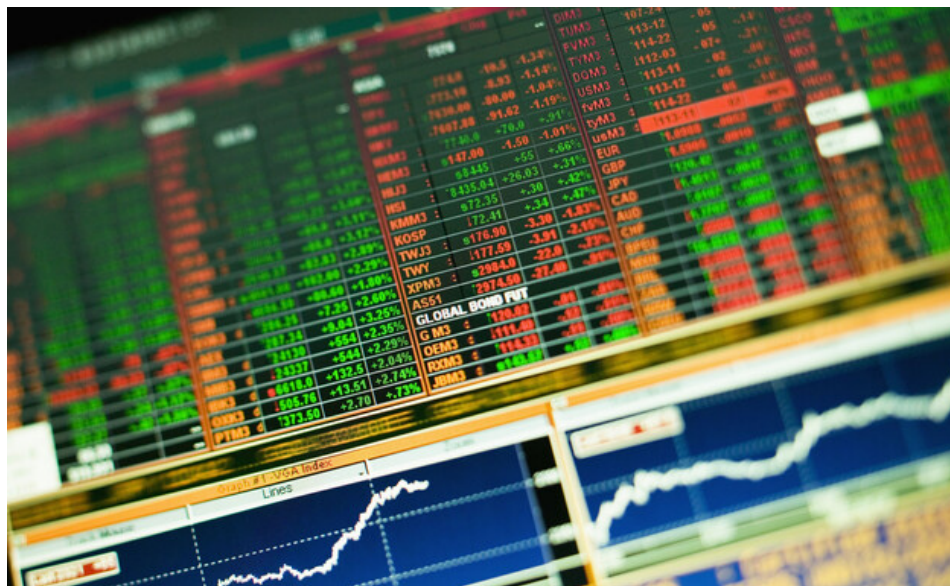


מדינה לא דמוקרטית תקבל אור ירוק לתקיפה? (ארכיון) | צילום: דובר צה"ל

כפועל ישיר של ההפיכה המשטרית המתגבשת, סביר לצפות למציאות חדשה במזרח התיכון. זו תאופיין במדינת ישראל מוחלשת אך תוקפנית, שתימצא במאזן אימה מול איראן גרעינית. כעת מתרחשת הידברות בנוגע לחקיקה על מערכת המשפט ותסריט זה עשוי להשתנות, אך חשוב כפליים להבינו בהקשר של הידברות הזו.

הנה דינמיקה אפשרית להתפתחות התסריט הנ"ל: ההפיכה המשטרית, גם בגרסה חלקית, תביא לנזקים כלכליים ולעויבת חלקים חזקים במשק. נזקים, משום שעם החלשת הרשות השופטת תימשך ותתעצם בריחת משקיעים, תהיה הסטה של תקציבים לסקטורים לא יצרניים, תתרחב פעילות כלכלית לא חוקית ואף עבריינית, ותיגבר השחיתות הממשלתית. התנאים הללו יתמצו סקטורים חזקים במשק, ובכללם את ההיי-טק, לעזוב וליטול איתם את תרומתם החשובה לחברה, לתוצר, ולמיסים.

חשוב להזכיר: ישראל מתאפיינת במשק מאוד לא אחיד. יש בו קבוצות חזקות מאוד וחלשות מאוד. קטר הצמיחה הבולט של המשק הוא סקטור ההיי-טק, התורם כרבע מהמיסים לקופת



ציאת קבוצות חזקות במשק מישראל תשנה את אופייה מיסודה, ארכיון | צילום: Don Mason, getty images

השניונים הללו בעקבות ההפיכה יהפכו את ישראל למדינה מוחלשת כלכלית. מדינה מוחלשת נוטה לתוקפנות, כאשר הנהגתה מסמנת אויבים פנימיים וחיצוניים. זאת, כדי ללכד את רוב העם מאחוריה ולהטיל אחריות לחולשה ולכישלונות על שעירים לעזאזל בדמות אותם אויבים. זהו גם דפוס הפעולה של ממשלות פופוליסטיות ולאומניות. יש עדויות רבות לכך, בפרט מדרום אמריקה, מרוסיה וממדינות באפריקה. ממצאי מחקרים עם נתונים מכמעט 200 מדינות מלמדים על כך שיש קשר חיובי בין חולשה של מדינות לבין מתן מחסה לטרור ומעורבות בקונפליקטים צבאיים.

כתב העת "Foreign Policy" פרסם מדד של "מדינות שברירות". גם ארגון ה-OECD מפרסם מדד דומה. מי שגבוהה בדירוג העולמי של המדד היא מדינה כושלת ואילו הנמוכות ברשימה הן מדינות יציבות. בראש הדירוג של 179 המדינות ניצבות תימן, סומליה וסוריה. ישראל כעת נמצאת במקום ה-146, כלומר היא מדינה יציבה. אך אם יתמשח התסריט המתואר כאן היא תטפס במהירות במדד החולשה. לדוגמאות משני העשורים האחרון: הונגריה טיפסה תוך עשור ממקום דומה, מקום 141, למקום 133; טורקיה עלתה ממקום 91 למקום 57 תוך 14 שנים. מה שהשתנה במדינות אלה בתקופה האמורה הוא, שהן עברו ממצב של מדינות דמוקרטיות להיות מדינות עם שלטון אוטוקרטי נוקשה של מנהיג חזק ופופוליסטי, המדכא זכויות מיעוטים.



האויב הפנימי המייד שישומו אצלנו הוא ערביי ישראל. על סמך הניסיון המצטבר אפשר לצפות להמשך ההתנכלות לחברי הכנסת הערבים, ליישובים הערביים, להעברת חוקים מחמירים כמו חוק הלאום ולמהלכים חריפים יותר כמו קיצוץ זכויות ההצבעה לכנסת בתואנות שונות.

האויב החיצוני ימשיך להיות, בראש ובראשונה, איראן. ישראל, אם תהפוך לחלשה כלכלית, ויחד עם זאת תוקפנית, תתמרץ את האיראנים לחצות את הסף הגרעיני. למעשה, לא תהיה להם ברירה. עם זאת, לישראל לא-דמוקרטית ומוחלשת כלכלית לא יינתן אור ירוק מארצות הברית לתקוף באיראן, גם לא תקיפת מנע. למעשה, ישראל תהפוך לנטל אסטרטגי ולבעיה אסטרטגית עבור המערב. התוצאה תהיה מאזן אימה במזרח התיכון, על כל הסיכונים הטמונים בכך.

במקביל, מתחולל בישראל תהליך ארוך-טווח של עלייה בכוחן של קבוצות המבקשות להפוך אותה למדינת הלכה. קבוצה אחת היא החרדים, 12% מאוכלוסיית ישראל. קבוצה אחרת היא הדתיים הלאומיים, בעלת גודל דומה בהערכה שמרנית. ייצוגן הישיר בכנסת הינו כעת 32 ח"כים, ביטוי ל-25% מהאוכלוסייה שהצביעו לשלוש המפלגות הרלוונטיות. משקלן הדמוגרפי של קבוצות אלו צפוי לעלות. די להביט בנתוני ההצבעה בירושלים, עיר המנבאת היטב מגמות ארוכות-טווח בישראל, כדי להבין כיצד יראה העתיד הלא רחוק: מפלגות אלו קיבלו 56% מקולות הבוחרים ב-1 נובמבר 2022.



הרב הדתי ישנה את אופייה של המדינה, מליאת הכנסת | צילום: יונתן זינדל, פלאש 90

ישראל תדמה יותר ויותר לאיראן, מדינה עתירת משאבים אנושיים וטבעיים, שהפכה לתיאוקרטיה ב-1979. איראן לא השתחררה ממשטר לא דמוקרטי ודתי זה 44 שנים, חלק איכותי וחזק מאוכלוסייתה עזב, כלכלתה נחלשה, הרבה מתחת לפוטנציאל שלה והיא עוסקת במלחמות וטרור. איראן נמצאת במקום ה-39 בדירוג המדינות החלשות.

התסריט הזה יקרום עור וגידים אם לא תחול תפנית משמעותית במהלכים המהירים שנעשים על ידי הממשלה להפוך את ישראל למדינה לא דמוקרטית, כלומר ללא איזונים בין שלוש הרשויות. החשש מהתפתחויות אלו לא יישאר רק נחלתם של אזרחי ישראל. סביר לחשוב שמנהיגי מדינות המערב יתנו את דעתם על הסיכונים הללו, וייתכן שלעמדתם תהיה השפעה בשלב כלשהו. בינתיים, אין סימנים לפעולה נמרצת מצידם. אנו ממשיכים להתגלגל לפתחו של אסון.

<<< ערן ישיב הוא פרופסור לכלכלה באוניברסיטת תל אביב וחבר במרכז למקרו כלכלה בלונדון סקול אוף אקונומיקס (LSE)

הגדרות		תוכניות חדשות 12		חדשות		
אודות	תנאי שימוש	מהדורה ראשונה	סדר עולמי	מדע וסביבה	כלכלה	ביטחוני
פרסמו אצלנו	מדיניות פרטיות	חדשות סוף השבוע	תוכנית חיסכון	צרכנות	ספורט	פוליטי
הסדרי נגישות	צור קשר	שלוש	שש עם	נדל"ן	תרבות	פלילי
	המייל האדום	שישי בחמש	אולפן שישי	תחזית מזג האוויר	בריאות	פנים
			פגוש את העיתונות	אלימות נגד נשים	דיגיטל	בעולם
			המהדורה המרכזית	תאונות דרכים בישראל	אחד ביום	חינוך
			חמש עם רפי רשף		TIP12	פרשנות

